ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету журналістики ЗНУ

_____ В.В.Костюк
(підпис) (ініціали та прізвище)
«_____»_____2025

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІНФОРМАЦІЙНІ ВІЙНИ
підготовки бакалавра
денної форм здобуття освіти

освітньо-професійні програми 014 «Середня освіта (фізична культура)», 017“Фітнес та рекреація”, 032 “Історія та археологія”, 061 “Журналістика”, 012 “Програмна інженерія”, 072 “Фінанси і кредит”, 071 “Облік й аудит”

ВИКЛАДАЧІ: Тяпкіна Наталія Іванівна, к.філол.н., доцент

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри видавничої справи та редагування

Протокол № 1 від “ 29 ” серпня 2025 р.
Завідувач кафедри видавничої справи та редагування

(підпис) Т.М.Плеханова

2025 рік

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
Інформаційні війни

Зв`язок з викладачем: Тяпкіна Наталія Іванівна (nataliiatiapkina@gmail.com)
Сезн ЗНУ повідомлення:
https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=340
Телефон: +380679582359
Інші засоби зв'язку: *Telegram (+380679582359)*
Кафедра видавничої справи та редагування, 2 корпус ЗНУ, ауд.243, м. Запоріжжя, вул. Університетська, 66.

1. Опис навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Інформаційні війни» є дати студентам базові теоретичні знання для розуміння природи інформаційного протистояння й практичні навички для оцінювання властивостей інформаційних потоків.
Основними завданнями вивчення дисципліни є:
- ознайомити студентів з поняттям «інформаційна війна», формами, видами та способами її реалізації;
- навчити студентів розуміти:
а) етапи інформаційного протистояння - інформаційну експансію, інформаційну агресію та інформаційну війну;
б) завдання та мету інформаційної війни;
в) природу організованого (пропаганда, дезінформація) та стихійного (чутка) токсичного інформаційного потоку;
г) форми протидії та захисту в умовах ведення інформаційних воєн.
Після вивчення курсу студенти повинні знати:
– основні поняття навчальної дисципліни;
– поширені методи та прийоми ведення інформаційних воєн;
– дослідників інформаційних воєн;
– специфіку інформаційної війни в умовах російської військової агресії.
У разі успішного завершення курсу студент зможе:
– знати методи та прийоми ведення інформаційних воєн;
– розуміти канали, механізми протидії інформаційним викликам гібридних воєн;
– вирізняти в інформаційному потоці інформаційні впливи, пов'язані з інформаційним протистоянням та смисловими війнами;
– давати характеристику методам та прийомам смислових воєн.

Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	**денна форма здобуття освіти**	**заочна форма здобуття освіти**
1	***2***	***3***
Статус дисципліни	**вибіркова**	
Семестр	3 -й	
Кількість кредитів ECTS	**3**	
Кількість годин		

Лекційні заняття	20 год	-
Самостійна робота	70 год	-
Консультації	*За попередньою домовленістю, вівторок 16.05 (zoom 612 197 0888, дистанційно)*	
Вид підсумкового семестрового контролю:	**залік**	
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	Інформаційні війни | СЕЗН.ЗНУ	

2. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

Компетентності/ результати навчання	**Методи навчання**	**Форми і методи оцінювання**
1	***2***	***3***
ЗК03. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК04. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК05. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. ЗК10. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій. ЗК11. Здатність спілкуватися державною мовою.	Словесні методи (обговорення, робота з підручниками). Практичні методи (практичні і творчі завдання). Логічні методи (індуктивні, дедуктивні). Метод формування пізнавального інтересу (навчальна дискусія). Методи контролю і самоконтролю (усний, письмовий). Самостійно-пошукові методи (індивідуальна робота).	Поточне та підсумкове оцінювання. Контрольні заходи: індивідуальне практичне завдання; залік.

3. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Поняття інформаційного протиборства. Механізм передачі інформації. Суб'єкт та об'єкт інформаційної взаємодії. Схема інформаційної взаємодії. Бар'єри та фільтри інформаційної взаємодії. Поняття інформаційного протиборства, його стадії та форми. Інформаційна експансія, інформаційна агресія, інформаційна війна. Кореляція понять «гібридна війна», «інформаційна війна», «інформаційне протистояння». Інформаційна війна як компонент інформаційного протистояння. Типологічна характеристика інформаційної війни. Інформаційна війна як компонент гібридної війни, що включає воєнні дії, здійснювані шляхом поєднання мілітарних, квазімілітарних, дипломатичних, інформаційних, економічних та інших засобів з метою досягнення стратегічних політичних цілей. Інформаційна війна *як форма інформаційного протиборства.* Інформаційні відносини, діяльність, суверенітет і безпека. Види, методи, сили та засоби проведення спеціальних інформаційних операцій і актів зовнішньої інформаційної агресії. Історія ведення інформаційних воєн. Загрози національній безпеці держави в інформаційній сфері. Особливості державної політики США, Китаю, РФ, Франції, Німеччини щодо проведення інформаційно - психологічного протиборства.

Змістовий модуль 2. Смислові війни в умовах інформаційних протистоянь. Смислові війни як компонент інформаційного протистояння в умовах інформаційної експансії. Інформаційні та смислові війни: наукові підходи до розмежування понять. «Зброя інформаційних воєн». Джерела інформації в системі суб'єктно-об'єктних відносин інформаційної діяльності. Маніпулятивні прийоми подання інформації: замовчування, марнослів'я, напівправда тощо. Аналіз інформаційного потоку друкованих електронних, засобів масової інформації. Чутка як джерело інформації. Природа чуток. Компромат. «Зброя» смислової війни. Основні інструменти для зміни системи цінностей. Робота з поняттями, міфологізація, спрощення, робота з концептами. Тактика смислових війн і спроби протидії. Популяризація та підтримка національної культури як форма захисту від смислових воєн.

Змістовий модуль 3. Масова культура як плацдарм ведення смислових воєн. Поняття інформаційної культури. Інтелектуалізація соціальних систем. Інформатизація суспільства. Позитивні та негативні наслідки інформатизації суспільства. Інформаційна грамотність. Інформаційна культура та її критерії. Інформаційна картина світу. Поняття та характеристика масової культури. Різновиди вираження масової культури в інформаційному полі та форми поширення смислів інформаційної експансії. Система національної ідеології та пропаганди як фора інформаційного захисту при веденні інформаційних воєн. Ознаки та наративи сучасної масової культури. Медіакультура та медіаосвіта.

Змістовий модуль 4. Інформаційні виміри гібридної війни в Україні. Інформаційно-психологічні операції: поняття, види, способи використання в умовах гібридної війни. Поширення неповної, неточної, упередженої, недостовірної інформації. Робота інформаційних військ. Ольгінські тролі. Основне завдання інформаційних операцій (маніпулювання масовою свідомістю, внесення в суспільну свідомість і свідомість окремих людей визначених ідей і поглядів, дезорієнтація людей та їхня дезінформація, ослаблення усталених переконань людей, основ суспільства, залякування мас). Проведення інформаційно-психологічної операції РФ в Україні. Форми, методи інформаційно-психологічної операції при окупації Криму, Донецької та Луганської областей. Засоби протистояння інформаційним і смисловим загрозам. Наявність «імунітету» до певних інформаційних впливів у певному соціальному середовищі. Засоби масової інформації та неурядові організації як засіб впливу на інформаційний простір України. Державна політика у сфері керування національного інформаційного простору. Нормативно-правове забезпечення суспільних інформаційних відносин. Закон України «Про інформацію». Закон України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні». Закон України «Про телебачення і радіомовлення». Закон України «Про інформаційні агентства». Закон України

«Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів». Державна інформаційна інфраструктура. Глобальна масова комунікація. Інформаційна безпека. Методи захисту інформації. Принципи керівництва інформаційним потоком: формування власного інформаційного потоку, сегментація інформаційного потоку, інформаційне партнерство. Особливості керування інформаційним потоком в інтернеті.

4. Структура навчальної дисципліни

Вид заняття /роботи	**Назва теми**	**Кількість годин**		**Згідно з розкладом**
		о/д.ф.	**з.ф.**	
1	***2***	***3***	***4***	***5***
Лекція 1-3	Поняття інформаційного протиборства.	6	-	*щотижня*
Самостійна робота	Поняття інформаційного протиборства.	15	-	*щотижня*
Лекція 4-5	Смислові війни в умовах інформаційних протистоянь	4	-	*щотижня*
Самостійна робота	Смислові війни в умовах інформаційних протистоянь	15	-	*щотижня*
Лекція 6-7	Масова культура як плацдарм ведення смислових воєн	4	-	*щотижня*
Самостійна робота	Масова культура як плацдарм ведення смислових воєн	20	-	*щотижня*
Лекція 8-10	Інформаційні виміри гібридної війни в Україні	6	-	*щотижня*
Самостійна робота	Інформаційні виміри гібридної війни в Україні	20	-	*щотижня*

Примітка. *Деталізована інформація про перелік питань, завдань, список літератури тощо знаходиться в системі Moodle*

5. Види і зміст контрольних заходів

Вид заняття/ роботи	**Вид контрольного заходу**	**Зміст контрольного заходу***	**Критерії оцінювання та термін виконання***	**Усього балів**
1	***2***	***3***	***4***	***5***
Поточний контроль				
Лекція 1-2	1.Практичне виконання ситуаційного завдання 1 (у	Навести приклади методів інформаційної експансії (див. конспект лекції 1)	Термін виконання завдання до 15 вересня. Після	**15**

	Moodle). 2. Тести		цієї дати роботи не приймаються.	
Лекція 3-4	1.Практичне виконання завдання 2 самостійної роботи (у Moodle) 2. Тести	Пояснити поняття "інформаційної експансії", "інформаційної агресії", "інформаційної війни", "гібридної війни".	Термін виконання до 30 вересня. Після цієї дати роботи не приймаються.	**15**
Лекція 5-7	1.Практичне виконання завдання 3 самостійної роботи (у Moodle) 2. Тести	Навести приклади ефективних гібридних дій української армії під час російсько-української війни	Термін виконання до 15 жовтня березня. Після цієї дати роботи не приймаються.	**15**
Лекція 8-10	1. Практичне виконання завдання 4 самостійної роботи (у Moodle) 2. Тести	1. Переглянути відео https://www.youtube.com/watch?v=b2EZh_7Grkw 2. Визначити зміст поняття "смисловик". 3. У чому полягає відмінність смислової та інформаційної війни.	Термін виконання до 30 жовтня. Після цієї дати роботи не приймаються.	**15**
Усього за поточний контроль	**8**			**60**
Підсумковий контроль				
залік	Теоретичне завдання	Перевірка знань відбувається через тестування. Всього 40 питань, 10 із яких є відкритими. Перелік питань знаходиться у системі Moodle (підрозділ «Підсумковий контроль».	При оцінці розгорнутих відповідей враховується повнота відповіді на питання	**20**
	Практичне завдання	Використовуючи знання, набуті у результаті вивчення дисципліни «Інформаційні війни», студенти повинні розуміти причини, методи та прийоми	Вимоги до написання текстів завантажено у систему Moodle	**20**

		інформаційного протистояння, написати міні-есе з аналізом конкретної ситуації в інформаційному просторі (перелік тем пропонується викладачем)		
Усього за підсумковий контроль				**40**

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	**Залік**
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

6. Основні навчальні ресурси

Основна:

1. Гібридна війна і журналістика. Проблеми інформаційної безпеки : навчальний посібник / за заг. ред. В. О. Жадька ; ред.-упор. : О. І. Харитоненко, Ю. С. Полтавець. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. 356 с.
2. Горбулін В. Світова гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В.П. Горбуліна. Київ : НІСД, 2017. 496 с.
3. Інформаційна безпека (соціально-правові аспекти): Підручник / Остроухой Б. В., Петрик Б. М., Прнсяжнюк М. М. та ін. ; за заг- ред. Є. Д. Скулиша. Київ : КНТ, 2010. 776 с.
4. Інформаційні виклики гібридної війни: контент, канали, механізми протидії : аналіт. доп. / за заг. ред. А. Баровської. Київ : НІСД, 2016. 109 с
5. Історія інформаційно-психологічного протиборства : підруч. / [Я.М.Жарков, Л.Ф.Компанцева, В.В.Остроухов В.М.Петрик, М.М.Присяжнюк, Є.Д.Скулиш] ; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є.Д.Скулиша. Київ : Наук.-вид. відділ НА СБ України, 2012. 212 с.
6. Магда Є.В. Гібридна віна – вижити і перемогти / Є.М. Магда. Харків : Віват, 2015. 604 с.
7. Почепцов Г. Сучасні інформаційні війни [Текст] / Георгій Почепцов. Вид. 2-ге, допов. Київ : Києво-Могил. акад., 2016. 502 с.
9. Почепцов, Г. Виртуальные войны. Фейки [Текст] / Георгий Почепцов. Харьков : Фолио, 2019. 506 с.

Інформаційні ресурси:

1. Бодрийар Ж. Реквием по масс-медиа. URL: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Bodr/Rekviem.php
2. Вишняков О. Інформаційна війна з Росією: уроки виживання. URL: fakty.ictv.ua/index/readblog/id/1713.
3. Горбулін В. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу. Дзеркало тижня. № 2. 2015, 23 січня. URL: http://gazeta.dt.ua/internal/gibridna-viyna-yak-klyuchoviy-instrumentrosiyskoyi-geostrategiyi-revanshu-_.html
4. Магда Є. Гібридна війна: питання і відповіді / Є. Магда // MediaSapiens, 2015. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/trends/1411978127/gibridna_viyna_pitannya_i_vidpovidi/undefined/?media=print.
5. Почепцов Г. Інформаційні війни: тенденції та шляхи розвитку // https://ms.detector.media/ethics/manipulation/informatsiyni_viyni_tendentsii_ta_shlyakhi_rozvitku/
6. Рашкофф Дуглас. Медиавирус. Как поп-культура тайно воздействует на ваше сознание. URL: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Gurn/Rashk/index.php

7. Регуляції і політики курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків.
Відвідування занять обов'язкове, оскільки курс зорієнтовано на набуття професійних навичок необхідно, брати участь у обговоренні, навіть якщо соромитеся чи не впевнені у своїх знаннях!
Завдання мають бути виконанні перед заняттями. Пропуски можливі лише з поважної причини. Відпрацювання пропущених занять має бути регулярним за домовленістю з викладачем у години консультацій. Накопичення відпрацювань неприпустиме! За умови систематичних пропусків може бути застосована процедура повторного вивчення дисципліни (див. посилання на Положення у додатку до силабусу).

Політика академічної доброчесності
Кожний студент зобов'язаний дотримуватися принципів академічної доброчесності. Письмові завдання з використанням часткових або повнотекстових запозичень з інших робіт без зазначення авторства – це *плагіат*. Використання будь-якої інформації (текст, фото, ілюстрації тощо) мають бути правильно процитовані з посиланням на автора! Якщо ви не впевнені, що таке плагіат, фабрикація, фальсифікація, порадьтеся з викладачем. До студентів, у роботах яких буде виявлено списування, плагіат чи інші прояви недоброчесної поведінки можуть бути застосовані різні дисциплінарні заходи (див. посилання на Кодекс академічної доброчесності ЗНУ на сайті ЗНУ).

Використання комп'ютерів/телефонів на занятті
Будь ласка, вимкніть на беззвучний режим свої мобільні телефони та не користуйтеся ними під час занять. Мобільні телефони відволікають викладача та ваших колег. Під час занять заборонено надсилання текстових повідомлень, прослуховування музики, перевірка електронної пошти, соціальних мереж тощо. Електронні пристрої можна використовувати лише за умови виробничої необхідності в них (за погодженням з викладачем).

Комунікація
Очікується, що студенти перевірятимуть свою електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle та реагуватимуть своєчасно. Всі робочі оголошення можуть надсилатися через старосту, на електронну на пошту та розміщуватимуться в Moodle. Будь ласка, перевіряйте

повідомлення вчасно. *Ел. пошта має бути підписана справжнім ім'ям і прізвищем*. Адреси типу user123@gmail.com не приймаються!

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2024-2025 н. р. доступний за адресою: https://tinyurl.com/yckze4jd.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: https://tinyurl.com/y9tve4lk.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: https://tinyurl.com/y9pkmmp5. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: https://tinyurl.com/ycds57la.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: https://tinyurl.com/57wha734. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: https://tinyurl.com/yd6bq6p9; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: https://tinyurl.com/y9r5dpwh.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ
Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**
Електронна адреса: v_banakh@znu.edu.ua
Гаряча лінія: тел. (061) 227-12-76, факс 227-12-88

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: https://tinyurl.com/ydhcsagx.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА: http://library.znu.edu.ua. Графік роботи абонементів: понеділок-п`ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE): https://moodle.znu.edu.ua

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу.

Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: http://sites.znu.edu.ua/child-advance/

ЦЕНТР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПАРТНЕР ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ: https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim

ШКОЛА КОНФУЦІЯ (ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ): http://sites.znu.edu.ua/confucius